

## บทที่ ๑

### บทนำ

#### ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของไทย เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาตามวัฒนธรรมแบบไทย คือ จัดที่ วัง วัด บ้าน อันเป็นแหล่งทางการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย การศึกษาในวัด การสอนหนังสือเป็นเรื่องของการบำเพ็ญบุญ เนื้อหาที่เรียนกัน เช่น การสอนศีลธรรม ศาสนา อ่านเขียนและการคิดเลขอย่างง่าย ๆ ส่วนการเรียนวิชาชีพระเฉพาะอย่าง เช่น โหราศาสตร์ การแพทย์ หรือวิชาแขนงต่าง ๆ ต้องชวนขวายเป็นอาจารย์พิเศษ นอกจากนั้น ยังเป็นการศึกษาเพื่อสืบทอดอาชีพของครอบครัว เช่น งานช่างประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น การปลูกฝังวิชาความรู้ให้นักเรียน เป็นคนดีมีศีลธรรม มีคุณธรรม มีจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ได้นั้น ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันช่วยกันส่งเสริมบทบาทครอบครัว องค์กรทางศาสนา โรงเรียน ชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงภาระและหน้าที่ ในการอบรมตนเป็นคนดี มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีความสามัคคี ความรักชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและรักษาคุณค่าเอกลักษณ์ความเป็นไทย<sup>๑</sup>ความเป็นมาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา การบริหารจัดการ การศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา เป็นประเด็นปัญหาสำคัญในการวิจัยเรื่องนี้ เพราะความเป็นมาของโรงเรียนเป็นสิ่งที่บอกให้เราเข้าใจเกี่ยวกับกำเนิดของโรงเรียน ความจำเป็นในการจัดตั้ง แนวทางในการดำเนินการ พัฒนาการโรงเรียน และการบริหารจัดการศึกษา เป็นต้น ความจำเป็นในการจัดตั้ง เป็นสิ่งที่ทำให้เราได้ทราบเกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องให้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาประเภทนี้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นและใช้โรงเรียนประเภทนี้เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นไปตามความมุ่งหวังของสังคมต่อไป แนวทางในการดำเนินการ เป็นสิ่งที่บอกให้เราได้ทราบเกี่ยวกับ ปรัชญา วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน นโยบาย เป้าหมาย และกลยุทธ์หลักของโรงเรียน เป็นต้น การบริหารจัดการศึกษา และพัฒนาการโรงเรียนเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงผลของการกระทำว่ามีสิ่งใดบ้างที่เป็นจุดด้อย และเป็นจุดแข็ง ซึ่งจะเป็ข้อมูลทำให้เราได้แก้ไขข้อที่เป็นจุดด้อยพร้อมกับรักษาและพัฒนาจุดแข็งต่อไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๒๗ ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้อของสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอื่น ๆ อันพึงประสงค์ ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จัดทำมาแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่งและได้มีการปรับปรุงในบางส่วนเพื่อให้เหมาะสมกับ

---

<sup>๑</sup> สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.nesdb.go.th>[๑๒ มกราคม ๒๕๕๘].

สภาพของชุมชนและอื่น ๆ ที่พบ ดังนั้น โรงเรียนจึงได้รวบรวมข้อมูลและปัญหาต่าง ๆ จัดดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ เพื่อให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ<sup>๒</sup>

สำหรับการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญกับคำว่า “สิกขา” หรือที่เรามักเรียกในภาษาไทยว่า “ศึกษา” เป็นอย่างมาก หลักของสิกขานี้เป็นหลักธรรมที่มีความหมายครอบคลุมการปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนา เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน นักวิชาการได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า เราจะต้องเห็นตรงกันก่อนว่า คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา นั่นคือ คนเป็นตัวตั้งของการพัฒนาทั้งหลาย คนที่ได้รับการพัฒนาดีแล้วจะบรรลุถึงสภาวะที่เรียกว่ามนุษย์ที่สมบูรณ์ เมื่อคนชนิดนั้นไปอยู่จุดใดของสังคม เขาก็จะมีส่วนให้จุดนั้นพัฒนาไปด้วย กล่าวคือมนุษย์ที่สมบูรณ์จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรมต่อไป<sup>๓</sup> คำว่าสิกขาและคำว่าศึกษาก็เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน สิกขานี้ครอบคลุมการปฏิบัติทั้งหมดในพุทธศาสนา สิกขาเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติ เมื่อหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดอยู่ในหลักสิกขา ก็กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นหลักธรรมแห่งการศึกษา เรื่องของการศึกษาเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นแหละเป็นเนื้อเป็นตัวเป็นความหมายที่แท้ของการศึกษา<sup>๔</sup> หากได้นำหลักไตรสิกขามาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา และพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาอย่างบูรณาการ ก็จะทำให้การจัดการศึกษาสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้

ที่ผ่านมาการบริหารจัดการศึกษาทั่วไปได้ประสบกับปัญหาหลายด้าน เช่น ยังขาดการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในความเป็นมาของโรงเรียนตั้งแต่ต้น จึงทำให้ขาดความเข้าใจแนวทางในการดำเนินการ ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุตาม ปรัชญา วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน นโยบาย เป้าหมาย และกลยุทธ์หลักของโรงเรียน ตามที่กำหนดไว้ได้ ขาดการทำความเข้าใจในพัฒนาการโรงเรียน จึงทำให้ไม่ทราบผลของการกระทำที่ผ่านมาว่ามีสิ่งใดบ้างที่เป็นจุดด้อย และเป็นจุดแข็ง ซึ่งจะเป็ข้อมูลทำให้เราได้แก้ไขข้อที่เป็นจุดด้อยพร้อมกับการรักษาและพัฒนาจุดแข็งต่อไปได้ สิ่งนี้ได้เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้การบริหารจัดการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ ด้านการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขา ยังขาดความเข้าใจในการใช้หลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ขาดการเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนมิได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม ขาดการแสวงหาปัญญา และขาดการมีเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต มิได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริง แสดงให้เห็นถึงการขาดความเข้าใจในการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการ

<sup>๒</sup> สิริกร วีน, **โครงการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**, แผนปฏิบัติการประถมศึกษา ปี ๒๕๔๘, โรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา, เอกสารอัดสำเนา.

<sup>๓</sup> พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต), **ทิศทางการศึกษาไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘.

<sup>๔</sup> พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), **การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย**, (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๗๐-๗๑.

บริหารจัดการศึกษาให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน จึงไม่สามารถจัดการศึกษาสู่การพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ได้ สิ่งนี้ได้เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้การบริหารจัดการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ ตามแนวทางในการดำเนินการของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้

การจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการเป็นตัวแปรสำคัญในการดำเนินงาน ซึ่งปัจจัยด้านบุคลากรถือเป็นปัจจัยในระดับแรกที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคม ทางด้านจิตใจ และทางด้านสติปัญญา ตามหลักพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว อยู่เป็นจำนวนมาก หลักคำสอนเหล่านี้เมื่อได้นำมาศึกษา วิเคราะห์ อธิบาย ตีความ และบูรณาการให้เข้ากับยุคสมัยแล้ว จะสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารการศึกษา และพัฒนามนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้อีกทางหนึ่งด้วย จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว เห็นว่า หลักไตรสิกขา เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาปรับใช้กับกระบวนการพัฒนาบุคลากรในการจัดการศึกษาเพื่อนำมาซึ่งประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดแก่โรงเรียนวัดชัยบอนวิทยาโดยหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา จนกล่าวได้ว่าเรื่องของการศึกษาเป็นเรื่องพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น สำหรับความหมายของไตรสิกขาคืออะไร แนวคิดตามหลักของไตรสิกขาเป็นอย่างไร รูปแบบของวิธีไตรสิกขาเป็นอย่างไร การนำรูปแบบไตรสิกขาไปใช้ในการจัดการศึกษาทำได้อย่างไร

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจทำการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา ตามหลักไตรสิกขา เพื่อหาแนวทางแก้ไขการบริหารจัดการศึกษาแก่เด็กนักเรียนตามหลักไตรสิกขาไว้เป็นแนวทางปฏิบัติและพัฒนาสืบต่อไป

## ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

## ๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอย่างไร?

๑.๓.๒ การบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอย่างไร?

๑.๓.๓ แนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอย่างไร?

## ๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา” มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

### ๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา ด้านเนื้อหา ได้จัดแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

๑) สภาพทั่วไปของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา

๒) การบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา แก่นักเรียน ซึ่งประกอบด้วย

(๑) ศีล หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมตนเองขั้นพื้นฐานในพระพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงามมีความปกติสุข เพื่อประโยชน์ขั้นพื้นฐาน คือ สุขและไม่มีเบียดเบียนกันในสังคม

(๒) สมาธิ หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกสมาธิ อบรมจิตใจให้สงบแน่วแน่นมั่นคง เพื่อให้เกิดคุณธรรมทางใจ เป็นจิตใจที่สามารถ หรือใช้การได้ดี โดยเฉพาะการคิดพิจารณาให้เกิดปัญญา หรือใช้ปัญญาอย่างได้ผล จิตใจที่เป็นสมาธิจะเป็นจิตใจที่เอื้อหรือเหมาะต่อการพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ

(๓) ปัญญา หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิ มองเห็นสิ่งทั้งหลายมาแก้ไขปัญหา และทำการสร้างสรรค์ จัดดำเนินการต่าง ๆ ตลอดจนจนถึงความรู้ความเข้าใจในความเป็นจริงของโลกและชีวิต

### ๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

๑) ประชากรที่เป็นเอกสาร ได้แก่ เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ เอกสารทางวิชาการที่นักวิชาการได้นำเสนอไว้ในแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และ เอกสารตราสารของโรงเรียน เอกสารรายงานการประชุม เอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

๒) ประชากรที่เป็นบุคคลผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์การบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา รวมทั้งสิ้นจำนวน ๒๕ รูป/คน ดังนี้

๒.๑ ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าฝ่าย จำนวน ๕ รูป/คน ได้แก่ (๑) นายสนั่น โกหนองแขว (๒) ครูพระวิเชียร ตนติปาโร (๓) คุณครูสมร ละดาดก (๔) คุณครูสายฝน โกหนองแขว (๕) คุณครูธารทิพย์ เทียงแก้ว

๒.๒ คณะครู จำนวน ๕ คน ได้แก่ (๑) คุณครูศุภิสรา สอนศิลป์ (๒) คุณครูสิริกร วัฒน (๓) คุณครูนิภาพร ดวงโกสม (๔) คุณครูจันทร์ทิพย์ ขมโคกกรวด (๕) คุณครูณอม คงชาติรี

๒.๓ ผู้นำชุมชน จำนวน ๕ คน ได้แก่ (๑) นายสมร พัวพวง (๒) นายวรญาณ ฝ่อสันเทียะ (๓) นายชัยรัตน์ พักนิการ (๔) นายณอม รามนอก (๕) นายสะอาด วรจันทร์

๒.๔ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน ๕ คน ได้แก่ (๑) นายทักษิณ ราชโสม (๒) นางสุพัตรา เครือวัลย์ (๓) นางสาวฝน โกหนองแขว (๔) นายสายหยุด สีเสสา (๕) นางน้ำอ้อย เอี่ยมสูง

๒.๕ นักเรียนโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา จำนวน ๕ คน ได้แก่ (๑) เด็กหญิงพัชรา สุขคง (๒) เด็กชายปฏิภาณ วงศ์มณี (๓) เด็กชายวิรัตน์ วรจันทร์ (๔) เด็กชายธนดล คำพงษ์ (๕) เด็กหญิงปรัชญา คำก่อ

#### ๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ พื้นที่ ที่ใช้ในการวิจัยคือ โรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นพื้นที่เป้าหมาย

### ๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

**โรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา** หมายถึง โรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์จัดการศึกษาเพื่อผู้ยากไร้ โรงเรียนมุ่งจัดการศึกษาเพื่อการกุศล เป็นโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ไม่เก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาจากนักเรียน

**การบริหารจัดการศึกษา** หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการศึกษา คือ ด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารกิจการนักเรียน ด้านงานธุรการ ด้านความสัมพันธ์ชุมชน หรือการดำเนินงานทุกชนิดในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดในโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา

**หลักไตรสิกขา** หมายถึง ขั้นตอนของการฝึกอบรมตนที่มีลำดับของความเจริญขึ้นตามลำดับตามหลักไตรสิกขา คือ ข้อที่ควรศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกหัดอบรมกาย วาจา ใจและปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปตามลำดับจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน ประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ

๑) ศีลสิกขา หมายถึง ศีล ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมตนเองในทางความประพฤติทางกาย วาจา เช่น ศีล ๕

๒) สมาธิสิกขา หมายถึง สมาธิ คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกสมาธิ ความมีใจตั้งมั่น ความตั้งมั่นแห่งจิต อบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมทางใจ เช่น สติสัมปชัญญะ สมาธิ

๓) ปัญญาสิกขา หมายถึง ปัญญา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิ เช่น ความเชื่อในเรื่องกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

**ผู้บริหาร** หมายถึง บุคคลที่มีตำแหน่งและหน้าที่รับผิดชอบงานบริหารของ โรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครูใหญ่

**ครูผู้สอน** หมายถึง บุคคลที่มีตำแหน่งและหน้าที่รับผิดชอบงานสอนของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา

**ผู้ปกครอง** หมายถึง บุคคลที่มีสิทธิตามกฎหมายในการให้อุปการะเลี้ยงดูบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ในที่นี้หมายถึง นักเรียนของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา

**เด็กนักเรียน** หมายถึง เด็กนักเรียนอายุตั้งแต่ ๖ - ๑๒ ปี ที่เข้ารับการศึกษารในโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา

**ระดับคุณภาพ** หมายถึง ระดับคุณภาพการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยได้กำหนดเกณฑ์ประเมิน ซึ่งได้จัดแบ่งระดับคุณภาพ การประเมินออกเป็น ๓ ระดับ คือ ๑) ระดับคุณภาพดี ๒) ระดับคุณภาพพอใช้ ๓) ระดับคุณภาพควรปรับปรุง

## ๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

### ๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องการบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา มีรายละเอียด ดังนี้

#### ๑) เอกสารที่เกี่ยวข้องการบริหารจัดการศึกษา

เอกสารที่เกี่ยวข้องการบริหารจัดการศึกษา มีดังนี้

**กระทรวงศึกษาธิการ** ได้กล่าวถึงการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ดังนี้ เนื่องใน ปัจจุบันความเจริญของบ้านเมืองได้พัฒนาไปเร็วมาก สังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชนก็ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา ประชาชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ มีสติปัญญาสามารถพัฒนาอาชีพ พัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้า พร้อมกับยกระดับคุณภาพชีวิตของครอบครัวและชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุก จึง กำหนดแนวทางการศึกษาการจัดการไว้โดยสรุปดังนี้<sup>๕</sup>

๑. ให้ลูกหลานของคนไทยทุกคน ได้รับการศึกษาติดต่อกัน ๑๒ ปี
๒. ให้เด็กที่มีอายุระหว่าง ๓-๕ ปี ได้เข้าเรียนชั้นอนุบาลอย่างครบถ้วน ตลอดทั้งเด็ก ยากจนที่มีอายุระหว่าง ๖-๑๑ ปี ให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง
๓. เยาวชนอายุระหว่าง ๑๕-๑๗ ปี ที่ตกค้าง เร่ร่อนอยู่ทั่วประเทศ ที่ไม่มีโอกาสได้ เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรืออาชีวศึกษาตอนต้นเนื่องจากความยากจน ให้นำเยาวชน เหล่านี้มาเรียนต่อในโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา หรือวิทยาลัยอาชีวศึกษา ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาสังคม และพัฒนาเยาวชนเหล่านี้ให้เป็นแรงงานที่มีฝีมือในการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไป
๔. ปรับปรุงหลักสูตรอาชีวศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและ สร้างนิสัยความรับผิดชอบให้สูงขึ้น
๕. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ การจัดการศึกษาโดยเป็นกรรมการ โรงเรียน และเข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือพัฒนาโรงเรียน หรือกิจกรรมของโรงเรียน
๖. ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย และพัฒนาโรงเรียน ได้แก่ การปรับปรุงพัฒนาอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ร่มรื่นสวยงาม และจัดหาอุปกรณ์การสอน อุปกรณ์กีฬา เครื่องดนตรีและสื่อการสอนครบถ้วน
๗. ส่งเสริมให้โรงเรียนราษฎร์ พัฒนาตนเองให้ได้มาตรฐาน และให้เข้ามามีส่วนร่วมจัด การศึกษาแบบให้เปล่า ๑๒ ปี แก่คนยากจน
๘. พัฒนาครูให้มีคุณภาพ และแก้ไขปัญหาครูขาดแคลน ตลอดทั้งเร่งจัดสวัสดิการเพื่อ ส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้แก่ครู

<sup>๕</sup> กระทรวงศึกษาธิการ, **ประทีปแห่งการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐),

๙. จัดสรรงบประมาณให้โรงเรียน เพื่อให้ประชาชนและผู้บริหารโรงเรียนได้ร่วมกันพิจารณาใช้จ่ายตามความต้องการของท้องถิ่น

๑๐. พัฒนาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีและวิทยาลัยประมงทั่วประเทศ ให้เป็นวิทยาลัยสำหรับลูกหลานเกษตรกรได้เรียนโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

๑๑. พัฒนาพระสงฆ์และส่งเสริมการบูรณะวัดให้มีความสงบบารบรื่น และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาจิตใจของชุมชน

๑๒. ส่งเสริม ทำนุบำรุงรักษา และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชาติ

**นิพนธ์ กินาวงศ์** ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาไทยเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตามยุคสมัยซึ่งเป็นไปตามความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง จุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อปรับปรุงและสร้างสรรค์คุณภาพของประชาชนในประเทศให้ดีขึ้น สามารถปรับตัวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพัฒนาอยู่ตลอดเวลา<sup>๖</sup>

**ประเวศ วะสี** ได้กล่าวถึง การปฏิรูปการศึกษาว่า ปัญหาการศึกษาไทยเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เหนียวแน่นและหมักหมม ไม่สามารถแก้ไขได้โดยพูดถึงสิ่งที่ดี ๆ แล้วหวังว่า การพูดนั้นจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลและองค์กร เราทำอย่างนั้นมานานแล้ว แต่ไร้ผล จำเป็นต้องมีการออกกฎหมายปรับระบบ โครงสร้าง และกระบวนการใหม่ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม<sup>๗</sup>

**รัญจวน อินทรกำแหง** ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารในการสร้างคุณภาพโรงเรียนไว้ดังนี้ว่า ผู้นำสถานศึกษาทุกระดับมีบทบาทความรับผิดชอบอย่างสำคัญ ครูใหญ่ อาจารย์ให้ผู้อำนวยการ เพราะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสถานศึกษานั้น ทั้งในการสร้างสรรค์และในการทำงาน ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับความเป็นสัมมาทิฐิ หรือมีจรรยาบรรณของผู้นำสถานศึกษานั้น ๆ<sup>๘</sup>

**ลิเบิร์ต (Liebert)** ได้ศึกษาความแตกต่างของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญค่อนข้างสูงระหว่างการให้เหตุผลเชิงเหตุผลทั้ง ๒ แบบ คือการคาดหวังในด้านการหลีกเลี่ยงภัยอันตรายสูงกว่าการตัดสินใจ ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศ พบแต่ข้อจำกัดของความแตกต่างทางอายุ (ทดสอบด้วยข้อสอบ ชุดที่ ๑) กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมาก ๓ กลุ่ม ไม่แตกต่างซึ่งกันและกัน และเด็กอายุ ๗ – ๘ ปีแตกต่างจากกลุ่มที่มีอายุมากกว่าทั้ง ๓ กลุ่ม ไม่แตกต่างกันเมื่อใช้ข้อสอบชุดที่ ๒ ข้อสังเกต แม้แต่เด็กที่อายุต่ำที่สุดยังตัดสินใจที่ระดับรับผิดชอบต่อผู้อื่นมีความสำคัญกว่าการหลีกเลี่ยงภัยอันตรายในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน<sup>๙</sup>

<sup>๖</sup> นิพนธ์ กินาวงศ์, **หลักบริหารการศึกษา**, (ภาควิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๓-๑๕๔.

<sup>๗</sup> ประเวศ วะสี, **ปฏิรูปการศึกษา ยกเครื่องทางปัญญา ทางรอดจากความหายนะ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑.

<sup>๘</sup> รัญจวน อินทรกำแหง, **สวนโมกข์ทำไม?ทำไมสวนโมกข์ : ภาคสอง**, (กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๓๗), หน้า ๒๓๐.

<sup>๙</sup> Liebert, Diane E. "Children's Moral Judgment and Moral Expectations", Dissertation Abstracts International. 39(1) : 196-A ; July, 1978.

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การศึกษาการจัดการเพื่อพัฒนาประชาชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ มีสติปัญญาสามารถพัฒนาอาชีพ พัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้า พร้อมกับยกระดับคุณภาพชีวิตของครอบครัวและชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุก จดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อปรับปรุงและสร้างสรรค์คุณภาพของประชาชนในประเทศให้ดีขึ้น

## ๒) เอกสารที่เกี่ยวข้องหลักไตรสิกขา

เอกสารที่เกี่ยวข้องหลักไตรสิกขา มีดังนี้

**พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)** ได้กล่าวไว้ในหนังสือพุทธธรรมว่า เมื่อบุคคลมีความคิดความเชื่อที่ถึงต้องหรือมีสัมมาทิฐิแล้ว บุคคลก็พร้อมที่จะพัฒนาตนเองไปในขั้นสิกขา การพัฒนาในขั้นสิกขานี้ทางพระพุทธศาสนาจัดวางเป็นหลักเรียกว่าไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีคุณภาพ<sup>๑๐</sup>

**พุทธทาสภิกขุ** ได้อธิบายว่า การศึกษา ในภาษาไทยหมายถึง การศึกษาเล่าเรียนซึ่งตรงกับคำว่า สิกขา ในพระพุทธศาสนา หมายถึง การปฏิบัติ ได้รับปริญญาคือ สันราคะ สันโทสะ สันโมหะ ผลของการปฏิบัติสิกขาเป็นอย่งนั้น การปฏิบัติอย่างนั้นก็เพื่อความรอดจากสิ่งอันไม่พึงปรารถนา สิ่งใดที่เป็นความทุกข์ทรมาน ความยุ่งยากลำบากแก่จิตใจก็เรียกว่า อันไม่พึงปรารถนาแก้ไขด้วยการศึกษา<sup>๑๑</sup>

**พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)** ได้ให้ความหมายไตรสิกขาคือ หมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน คือ สิกขามรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกัน เมื่อมองในแง่อริยสัจ ๔ ก็เป็นอริยมรรค คือ วิถีชีวิตอันประเสริฐเมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมายโดยกำจัดสมุทัยให้หมดไป ช่วยให้เราใช้ชีวิตที่พึงพาวิชา ตัณหา อุปทาน น้อยลงไป ไม่อยู่ใต้อำนาจครอบงำ ของมันพร้อมกับที่เรามีปัญหาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งในที่สุดพอสมุทัยหมดทุกข์ก็หมดก็บรรลุหมายเป็น นิโรธ โดยสมบูรณ์<sup>๑๒</sup>

**พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)** ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาดำเนินไป มีปัจจัยช่วยเกื้อหนุน ขอย้ำว่า มรรค คือ การดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ดี แต่จะดำเนินชีวิตดีได้ ก็ต้องมีการฝึกฝนพัฒนา ดังนั้น จึงต้องมีการศึกษา ที่เรียกว่า สิกขา กระบวนการแห่งการศึกษาที่เรียกว่าสิกขา กระบวนการแห่งการศึกษาแบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ ขั้นนำเข้าสู่สิกขา และขั้นไตรสิกขา ขั้นไตรสิกขาหรือกระบวนการศึกษาที่แท้ของธรรมชาติ ขั้นตอนนี้เป็นการเข้าสู่กระบวนการฝึกศึกษาที่เป็นกิจกรรมแห่งชีวิตของแต่ละบุคคลในระดับแห่งไตรสิกขา คือ การฝึกศึกษาพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม พัฒนาจิตใจพัฒนาปัญญา ตามหลักแห่งศีล สมาธิ ปัญญา ดังจะเห็นได้ว่า การพัฒนาพฤติกรรมเป็นการมองรวม ๆ อย่างสัมพันธ์ถึงกันหมด ปฏิบัติการฝึกด้วยสิกขา และวัดผลด้วยภาวนา

<sup>๑๐</sup> พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๖๐๓.

<sup>๑๑</sup> พุทธทาสภิกขุ, **การศึกษาสมบูรณ์แบบ: คือวงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด**, (กรุงเทพมหานคร : อุษากการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๘๕-๑๘๖.

<sup>๑๒</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **หัวใจพระพุทธศาสนา, พุทธจักร**, ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ๒๕๕๐), หน้า ๗.

เพื่อให้สอดคล้องกับระบบความเป็นไปของธรรมชาติ การศึกษาหลักไตรสิกขาจะครอบคลุมสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพในโลกวัตถุและความสัมพันธ์กับมนุษย์ในสังคม การศึกษาของไตรสิกขาก็ใช้ศีล ๒ ส่วน รวมกันคือ ศีล สมาธิ ปัญญา<sup>๑๓</sup>

**พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน** ได้กล่าวไว้ในข้อ มหาปรินิพพานสูตร ว่าด้วยมหาปรินิพพาน ของพระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธเจ้าประทับ ณ เขาคิชฌกูฏ ใกล้กรุงราชคฤห์ ระหว่างที่ประทับ ณ เขาคิชฌกูฏ ทรงแสดงเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา โดยมาก พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงถึงกรณีกิจของสมณะ คือ การสมาทานอริศีล อริจิต และอริปัญญา คือ เรื่องของศีลการรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย จิตประกอบด้วยคุณธรรม คือ สมาธิ และปัญญาความรอบรู้นั่นเอง จะเห็นได้ว่าความจริงอันประเสริฐ คือ เจริญด้วยศรัทธา ศีล การสดับ การสละ และปัญญา และการที่จะอยู่รวมกันได้ดีต้องให้ตนเองสมบูรณ์ด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ที่เรียกไตรสิกขา<sup>๑๔</sup>

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องหลักไตรสิกขา สรุปได้ว่า การศึกษาได้ให้ความสำคัญการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาเป็นอย่างมาก ซึ่งหลักไตรสิกขาถูกนำไปประยุกต์ใช้หลายด้าน เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการศึกษาของเด็กและเยาวชน การกำหนดยุทธศาสตร์ด้วยการบูรณาการ การจัดการศึกษา เป็นต้น

#### ๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา มีรายละเอียด ดังนี้

##### ๑) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา มีดังนี้

**พระอธิการประสาท นิกะระโท** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านทับช้าง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” อธิบายทฤษฎีเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning theory) อธิบายการเกิดของจริยธรรมว่าเป็นกระบวนการทางสังคมประพัตติ (Socialization) โดยการซึมซาบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากสังคมที่เติบโตมารับเอาการเรียนรู้เชื่อมโยงกัน หลักการเสริมแรงและการทดแทนสิ่งเร้า (Stimulus Substation) รับแนวคิดของทฤษฎีจิตวิเคราะห์เป็นรูปแบบโดยยึดถือว่า การเรียนรู้คือการสังเกตการเลียนแบบจากผู้ใกล้ชิดเพื่อแรงจูงใจ คือเป็นที่รักเป็นที่ยอมรับในกลุ่มพวกเดียวกันกับกลุ่มต้นแบบเพื่อเป็นพวกเดียวกัน ในลักษณะเช่นนี้สถาบันหรือกลุ่มสังคมอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ โรงเรียนจะได้รับการคาดหวังจากสังคมอย่างมากในการเป็นสถาบันที่ปลูกฝังรูปแบบและเสริมสร้างการเลียนแบบจากตัวอย่างในสังคมให้นักศึกษาพึงระมัดระวังในการสอน เพราะถ้าขาดความสามารถในการอธิบายเหตุผลให้เด็กเลียนแบบได้ห้ามใช้อารมณ์และวางอำนาจ จะทำให้เด็กเกิดการต่อต้านและรู้สึกเป็นศัตรูต่อผู้ควบคุมพฤติกรรมทุกระดับ ตั้งแต่บิดา มารดา ครู ตำรวจ พึงอบรมให้เด็กรู้จักรับผิดชอบ

<sup>๑๓</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับเดิม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทธรรมมิก จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๓๖๑.

<sup>๑๔</sup> สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, **พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๕๑๒.

ชั่วดี รู้ละอายที่จะทำชั่วให้รู้จักคิดหาเหตุผลและความสม่ำเสมอในการลงโทษและมีการให้รางวัลเด็กเมื่อทำดี<sup>๑๕</sup>

**พระครูปลัดอาทิตย วิทยญาณเมธี** (มุงฝอยกลาง) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลตาจั่น อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า

๑) นโยบายด้านการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลตาจั่น อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา คือ (๑) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการจัดการศึกษา (๒) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพิ่ม (๓) ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษา โดยประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา (๔) สนับสนุนอาหารกลางวันและนม ให้กับเด็กนักเรียนอย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นไปตามแผนพัฒนาการศึกษาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๘)

๒) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลตาจั่น อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก ( $\bar{X} = ๓.๕๗$ , S.D. = ๐.๘๗๙) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับความคิดเห็นได้ดังนี้ ด้านการสนับสนุนอาหารกลางวันและนมให้กับนักเรียนอย่างทั่วถึง มีระดับสูงสุด ( $\bar{X} = ๓.๗๘$ , S.D. = ๐.๘๔๖) รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาการจัดการศึกษา ( $\bar{X} = ๓.๕๕$ , S.D. = ๐.๘๙๑) และที่อยู่ในระดับสุดท้าย คือ ด้านการสนับสนุนการศึกษาโดยประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา ( $\bar{X} = ๓.๔๖$ , S.D. = ๐.๙๑๒) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

๓) ปัญหา และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลตาจั่น อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ (๑) ครู-อาจารย์สอนไม่ครบตามเนื้อหาหลักสูตรเนื่องจากมีเนื้อหาหนัก และเด็กนักเรียนยังไม่ค่อยเข้าใจในการเรียนหนังสือ (๒) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของแต่ละหมู่บ้าน และมีงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ (๓) ครูมีจำนวนน้อย และโครงการที่ดำเนินงานร่วมกับสถานศึกษา บางครั้งขาดการต่อเนื่อง (๔) งบประมาณเพื่อจัดอาหารกลางวันตลอดปีการศึกษามีไม่เพียงพอและวัตถุดิบในการประกอบอาหารมีราคาแพงในบางฤดูกาล ข้อเสนอแนะ (๑) อบต. ควรเข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อจะได้เพิ่มเวลาเรียนนอกรายการได้ ควรส่งเสริมให้ครู-อาจารย์ได้ศึกษาเพิ่มพูนเกี่ยวกับทักษะการสอนให้มากขึ้น (๒) อบต. ควรเพิ่มการส่งเสริมการสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เพียงพอให้กับทุกหมู่บ้านและควรสนับสนุนงบประมาณให้มากขึ้น (๓) อบต. ควรสนับสนุนจัดหาครูอาสาเข้าไปช่วยเหลือ และควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารงาน ไม่ควรรวมศูนย์อำนาจอยู่เพียงคนเดียว (๔) อบต. ควรจัดหาทุนอาหารกลางวันเพิ่มเติมจากงบประมาณที่มีอยู่โดยการรับบริจาค หรือจัดโครงการเพื่อหารายได้ เป็นต้นและควรจัดทำโครงการเกษตรกรรมเพื่ออาหารกลางวัน เพื่อลดต้นทุนวัตถุดิบในฤดูกาลที่วัตถุดิบมีราคาแพง<sup>๑๖</sup>

<sup>๑๕</sup> พระอธิการประภาส นิกะระโทก, “การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านทับช้าง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑).

<sup>๑๖</sup> พระครูปลัดอาทิตย วิทยญาณเมธี (มุงฝอยกลาง), “การบริหารจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลตาจั่น อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา”, พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

**ทวีศักดิ์ ทองทิพย์** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขา พบว่า โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการโดยนำเอาหลักไตรสิกขามาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์สรุปได้ ๓ ประเด็นหลักดังนี้

๑) ด้านปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ คือ หลักการนำรูปแบบไตรสิกขาไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ ๒ ประการให้เกิดขึ้นมาก่อน ได้แก่ (๑) โปรโตโมสะ คือ องค์ประกอบฝ่ายภายนอก เป็นปัจจัยทางสังคม เรียงง่าย ๆ ว่าวิธีการแห่งศรัทธา ซึ่งได้แก่ ทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ องค์ประกอบซึ่งต้องจัดดำเนินการให้มีขึ้นก่อนดำเนินการจัดการศึกษา (๒) โยนิโสมนสิการ คือ องค์ประกอบฝ่ายภายใน เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล เรียงง่าย ๆ ว่าวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งได้แก่ การทำความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานในทุกขั้นตอนอย่างถูกต้องจนเกิดเป็นสัมมาทิฐิก่อนแล้วจึงเข้าสู่กระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาต่อไป ด้านปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิที่โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดงได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม คือ ด้านบุคลากร ด้านระบบบริหาร ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านอุปกรณ์การศึกษา และด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ

๒) ด้านกระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ การนำเอาปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ อันเป็นทรัพยากรทางการบริหารมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ด้านกระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ที่โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดงได้มีการดำเนินการอยู่อย่างเป็นรูปธรรมมีดังนี้ คือ ด้านการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักไตรสิกขา ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร และด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

๓) ด้านผลสำเร็จที่เกิดจากการใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารสถานศึกษา มีดังนี้ คือ (๑) ด้านสถานศึกษา ได้มีความพร้อมในด้านทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ องค์ประกอบ เช่น บุคลากร ระบบบริหาร วิชาการ งบประมาณ อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งการเรียนรู้ อุปกรณ์การศึกษา สาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการอย่างพอเพียง และ (๒) ด้านชุมชน โรงเรียนได้รับความไว้วางใจจากชุมชน เห็นได้จากในแต่ละปีการศึกษาผู้ปกครองจะส่งนักเรียนเข้ามาเรียนกับทางโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดงเพิ่มมากขึ้น<sup>๑๗</sup>

**วรภรณ์ เรืองศรี** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการองค์กรเพื่อเตรียมความพร้อมสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ของ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์” พบว่า ความคิดเห็นบุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการองค์กรเพื่อเตรียมความพร้อมสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ของ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.37$ ) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า การจัดการความรู้ด้านสมาธิอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.54$ ) การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการองค์กรเพื่อเตรียมความพร้อมสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ของ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วน

<sup>๑๗</sup> ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, “การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”, *ปริญาพุทธศาสนดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

บุคคล โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้โดยใช้หลักไตรสิกขาของสำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ในด้านปัญญาไม่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ตั้งไว้บุคลากรที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการองค์การเพื่อเตรียมความพร้อมสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ของ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ใน ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้<sup>๑๘</sup>

**แพรวพรรณ เกษศิลป์** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา” พบว่า สถานศึกษาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการปลูกฝังหลักไตรสิกขา ด้านศีล สมาธิและปัญญาให้แก่นักเรียน ปลูกฝังด้านความประพฤติดี อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้เด็กมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆให้กับสถานศึกษา จัดทำ โครงการที่มีประโยชน์ต่อสถานศึกษาและชุมชน เช่น โครงการบรรพชาภาคฤดูร้อน การช่วยกันรักษา ความสะอาดของชุมชนปลูกฝังให้เด็กนักเรียนสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอนและกราบไหว้บิดามารดา ก่อนมาโรงเรียนและกลับจากโรงเรียน โครงการสนับสนุนโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม โครงการ ส่งเสริมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดและนอกเขตจังหวัด มีการร่วมมือระหว่าง สถานศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ<sup>๑๙</sup>

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา สรุปได้ว่า แนวคิดการบริหารจัดการ การศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา และการเรียนรู้นั้นจะต้องนำหลัก ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เข้าไปแทรกอยู่ในการบริหารจัดการศึกษาทุกขั้นตอน เพราะการ บริหารจัดการศึกษาตามความรู้ตามกระบวนการของนักวิชาการนั้นเป็นกระบวนการที่สิ้นสุดที่การ เรียน โดยเน้นแต่สิ่งที่เรียนรู้เท่านั้น บางครั้งอาจไม่ต่อเนื่อง แต่กระบวนการไตรสิกขานั้นไม่ได้หมายถึง การเรียนรู้เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ และจะนำไปสู่การจัดการความรู้โดยใช้หลักไตรสิกขาอย่างมั่นคงและยั่งยืน

## ๒) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลักไตรสิกขา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลักไตรสิกขา มีดังนี้

**พระพุทธิพงศ์ ปภากโร (แร่ทอง)** ได้วิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ตาม แนวไตรสิกขาในโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารมีสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวไตรสิกขาในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารมีสภาพการจัดการเรียนรู้ด้าน คุณลักษณะในระดับมากที่สุด ด้านระบบในระดับมาก ด้านระบบหลักสูตรสถานศึกษาในระดับมาก

<sup>๑๘</sup> วรภรณ์ เรืองศรี, “การบริหารจัดการองค์การเพื่อเตรียมความพร้อมสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลัก ไตรสิกขา ของ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์”, **พุทธศาสนมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

<sup>๑๙</sup> แพรวพรรณ เกษศิลป์, “การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัด การศึกษาตามหลักไตรสิกขา”, **พุทธศาสนมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

และด้านสภาพแวดล้อมในระดับมาก ครูมีสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวไตรสิกขาในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมในระดับมาก แต่พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีสภาพการจัดการเรียนรู้ด้านการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักไตรสิกขาในระดับปานกลาง แต่มีสภาพการจัดการเรียนรู้ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร และด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิตประจำวันในระดับมาก นักเรียนมีสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวไตรสิกขาในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมในระดับมาก และเพื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า นักเรียนมีสภาพการจัดการเรียนรู้ทั้งด้านกาย ด้านศีล ด้านจิต และด้านปัญญาในระดับมาก<sup>๒๐</sup>

**พระมหาวิเชียร ปณฺญาวชิโร (จันท)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร” พบว่า ความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของครูผู้สอนและนักเรียนนั้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วกลับพบว่า ด้านความรู้และความเข้าใจในหลักไตรสิกขาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง การปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนการปฏิบัติตามหลักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนนั้นโดยภาพรวมแล้วกลับพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร แยกไว้ ๓ ด้านด้วยกัน คือ ๑) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านศีล ควรมีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความเข้าใจในสภาวะของตน และ ทางโรงเรียนควรมีการนิมนต์พระภิกษุมาสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมถึงควรมีการนำบุคลากรไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาในบางโอกาส นอกจากนั้นควรมีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ความสามัคคีในหมู่คณะ และท้ายสุดควรมีการกำหนดระเบียบการปฏิบัติต่างๆ ให้ชัดเจน ๒) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านสมาธิ ควรมีการแนะนำในเรื่องการทำสมาธิ และทางโรงเรียน ควรจัดให้มีกิจกรรมการทำสมาธิเป็นประจำ และยังระบุไว้ว่าทางโรงเรียนควรจัดให้มีการอบรม ด้านการทำสมาธิ และ ๓) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านปัญญา ควรมีการปฏิบัติธรรม และสนทนาธรรมอยู่เป็นประจำและทางโรงเรียนควรจัดให้มีกัลยาณมิตรคอยแนะนำ ทางด้านหลักธรรมและควรมีการอบรมบุคลากรให้มีความเข้าใจในหลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา ท้ายที่สุดได้ระบุไว้ว่าควรมีการนิมนต์พระภิกษุมาแสดงธรรมเทศนา<sup>๒๑</sup>

**ร้อยเอก เกรียงไกร จันทะแจ่ม** ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี” พบว่า โรงเรียนจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรทั้งนักเรียน ครูและผู้ปกครอง ปัญหาอุปสรรคที่พบคือ ครูและผู้บริหารมีความเป็นแบบอย่างที่ดีในโรงเรียนแต่ขาดการประสานสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนในลักษณะที่เป็นโรงเรียนและชุมชนวิถิพุทธ โดยเสนอแนะให้นำนักเรียนร่วมทำกิจกรรมของวัดและชุมชนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และเจตคติที่ดีต่อกัน

<sup>๒๐</sup> พระพุทธิพงษ์ ปาณโร (แร่ทอง), “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ตามแนวไตรสิกขาในโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

<sup>๒๑</sup> พระมหาวิเชียร ปณฺญาวชิโร (จันท), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร”, **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

สำหรับด้านผลผลิตนั้นโรงเรียนจัดกิจกรรมการพัฒนากาย ศีล จิต และปัญญาอยู่เสมอส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน ปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ ยังไม่มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนในการส่งเสริมการพัฒนานักเรียนตามหลักไตรสิกขา โดยเสนอแนะให้สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนเพื่อส่งเสริมการพัฒนานักเรียนตามหลักไตรสิกขาอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านผลกระทบ พบว่านักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนของตนได้อย่างมีความสุข ปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ การจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากชุมชน และได้เสนอให้ส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างความร่วมมือกับชุมชนและผู้ปกครอง<sup>๒๒</sup>

**สําราย วรศํคํพํณํ** ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการสอนตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนไมตรีจิตไทย-อเมริกัน” พบว่า ไตรสิกขาเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ที่ทั้งเป็นหลักการและวิถีปฏิบัติเพื่ออบรมกาย วาจา และจิตให้เจริญงอกงามในคุณธรรม โดยเฉพาะศีลเป็นขั้นตอนประพฤติปฏิบัติเบื้องต้นของชีวิตที่มีความสัมพันธ์อย่างถูกต้องกับสิ่งแวดล้อมและเพื่อนมนุษย์ตั้งแต่การดูแล การฟัง การกิน การทำ การคิด เป็นต้น สมาธิ เป็นขั้นตอนที่สองที่ให้ความสำคัญการรักษาสติด้วยคุณภาพและคุณธรรม ส่วนขั้นตอนสุดท้าย คือ ปัญญา ที่สำคัญคือหลักการเหตุและผล การศึกษาไตรสิกขา คือ เพื่อคุณภาพชีวิต อิศราภาพจากการยึดติด เป็นไปเพื่อคุณประโยชน์ต่อบุคคลและประโยชน์ร่วมกระบวนการสอน และประยุกต์ใช้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนไมตรีจิตไทย-อเมริกัน ได้ให้ความสำคัญกฎระเบียบ วินัย และข้อปฏิบัติ กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ เป็นไปเพื่อส่งเสริมหลักศีลธรรมและจริยธรรมตามวิถีพุทธหรือเรียกว่าเป็นไปตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ผลกระบวนการสอนตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนไมตรีจิตไทย-อเมริกันได้ออกผลในแนวทางที่ดี เช่น ผลที่เกิดกับตัวผู้เรียน คือ ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทางด้านกาย ศีล จิตใจ และทางด้านปัญญาเป็นอย่างดี และผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนคือ โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากชุมชน ส่วนวัดในชุมชนได้ศาสนทายาทเป็นกำลังส่งเสริมพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นทั้งนี้ เนื่องด้วยได้ดำเนินการตามหลักการคือ มีความเห็นที่ถูกต้อง มีบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่ดีและมีการประเมินในที่สุด<sup>๒๓</sup>

**ฐานสุววรรณ วรศุภภาพงษ์** ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก” พบว่า ๑. โดยศึกษาว่านักเรียน ได้การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากดังนี้ (๑.๑) ด้านการบริโภคอาหารและด้านการออกกำลังกาย ได้นำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวัน เรียงลำดับด้วยปัญญา สมาธิ และศีล (๑.๒) ด้านการศึกษาและด้านการพักผ่อน เรียงลำดับด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา (๑.๓) ด้านจิตอาสาเรียงลำดับด้วยปัญญา ศีล และสมาธิ ๒. การนำหลักไตรสิกขา

<sup>๒๒</sup> เกรียงไกร จันทะแจ่ม, ร้อยเอก, “การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

<sup>๒๓</sup> สําราย วรศํคํพํณํ, “กระบวนการสอนตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนไมตรีจิตไทย-อเมริกัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพของผู้ปกครองและฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ๓. การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับชั้น และการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง<sup>๒๔</sup>

สรุปจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักไตรสิกขา ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ มีสติปัญญาสามารถพัฒนาอาชีพ พัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า เมื่อบุคคลมีความคิดความเชื่อที่ถึงต้องหรือมีสัมมาทิฐิแล้ว บุคคลก็พร้อมที่จะพัฒนาตนเองไปในขั้นไตรสิกขาทั้ง ๓ ด้าน ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตามยุคสมัยซึ่งเป็นไปตามความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง จุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อปรับปรุงและสร้างสรรค์คุณภาพของประชาชนในประเทศให้ดีขึ้น ดังนั้นการจัดการจัดการโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงมีการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามหลักไตรสิกขาเพื่อเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้มีคุณภาพต่อไป

## ๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอนการศึกษาดังนี้คือ

๑.๗.๑ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือคัมภีร์พระไตรปิฎกและจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒ การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย จำนวน ๕ คน คณะครู จำนวน ๕ คน ผู้นำชุมชน จำนวน ๕ คน ผู้ปกครอง ๕ คน และนักเรียนโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา ๕ คน โดยสัมภาษณ์ ๒๕ คนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลเสริมและเป็นส่วนประกอบงานวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

## ๑.๘ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

๑.๘.๑ ทำให้ทราบแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๘.๒ ทำให้ทราบการบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๘.๓ ทำให้ทราบการเสนอแนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

<sup>๒๔</sup> ฐานสุวรรณา วงษ์สุภาพงษ์, “การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนเทศบาล ๑ จังหวัดนครนายก”, *พุทธศาสนมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).